

АКСІОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ МОВНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

AXIOLOGICAL PARAMETERS OF LANGUAGE EDUCATION OF STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES

Стаття присвячена розкриттю змісту мовної освіти студентів економічних спеціальностей. Мовну освіту в умовах глобалізації розглядають як тезаурусну відповідність (системність взаємозв'язків термінів мови економіки, а також суміжних галузей – філософія освіти, політологія, юриспруденція, психологія, історія, соціологія – і галузевих дисциплін – політичної економії, маркетингу, менеджменту, банківської справи, бухгалтерського обліку).

Міжкультурна комунікація на рівні економічного академічного й наукового дискурсу орієнтує майбутніх фахівців економічного профілю на відтворення не лише загальної (базової) інформації, яку репрезентують кодифіковані (міжнародні) терміни, але й історико-культурних корелятивів економічних явищ, понять чи процесів, що відтворюють світоглядні орієнтири представників окремої лінгвокультури. Фоновий складник відображається на рівні як додаткової інформації, так і специфічного бачення усталеного економічного поняття, зумовленого особливостями ведення народного господарства окремою країною.

Міжкультурна комунікація в економічній галузі передбачає апелювання до економічних термінів-дублетів мови економіки. Міжнародний відповідник і відповідник, який подається як дублет у фахових національних словниках, мають корелювати в процесі продукування тексту фахового економічного спрямування.

Інформаційна політико-економічна дійсність актуалізує питання процедури герменевтики текстів економічного спрямування залежно від стилю, логіки викладу, методу викладу економічної інформації. Корпусна лінгвістика дає змогу шляхом здійснення філіації економічних і корелятивних галузевих термінів віднайти оптимальний варіант задля побудови конструктивного діалогу, який орієнтований на відтворення не лише фактичної, але й термінологічно точної інформації, відповідає правилам логіки викладу тексту економічного спрямування, що передбачає дотримання логіки застосування тезаурусу мови економіки задля відтворення дискурсу через поняттєво-категорійний апарат, а також коректного подання специфіки економічного бачення кожної країни (відповідного законодавства). Розроблення навчальних проєктів творчопошукового спрямування майбутніми економістами уможлиблює на етапах розроблення, презентації і подальшого практичного упровадження розвиток мовної гра-

мотності, активізує дослідницький пошук на етапі професійної дискусії, що сприяє формуванню мовної особистості економіста сучасного формату.

Ключові слова: мовна освіта, мовно-економічна освіта, економічні науки, майбутні економісти, тезаурус, мова економіки.

The article is devoted to the disclosure of the content of language education of students of economic specialties. Language education in the context of globalization is considered as a thesaurus correspondence (systemic relationships of economic language terms, as well as related fields – philosophy of education, political science, law, psychology, history of sociology; accounting).

Intercultural communication at the level of economic academic and scientific discourses orients future professionals not only to reproduce general (basic) information represented by codified (international) terms, but also historical and cultural correlates of economic phenomena, concepts or processes that reproduce the worldview of the representatives of a particular linguistic culture. The background component is reflected both at the level of additional information and a specific vision of the established economic concept, due to the peculiarities of the national economy of a particular country.

The international equivalent and the equivalent, which is presented as a doublet in professional national dictionaries, should correlate in the process of producing a text of professional economic orientation.

Corpus linguistics allows by finding a branch of economic and correlative sectoral terms to find the best option for building a constructive dialogue, which focuses not only on the reproduction of factual but also terminologically accurate information; meets the rules of logic of presentation of the text of economic orientation, which provides for the logic of using the thesaurus of the language of economics to reproduce the discourse through the conceptual and categorical apparatus, as well as the correct presentation of the specific economic vision of each country (relevant legislation). guidance by future economists enables the development of language literacy at the stages of development, presentation and further practical implementation, intensifies research search at the stage of professional discussion, which contributes to the formation of language personality of modern economist.

Key words: language education, language and economic education, economic sciences, future economists, thesaurus, the language of economics.

УДК [81 :37]:33-057.87
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/36.12>

Катеруша О.В.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології
та перекладу
Київського національного
торговельно-економічного університету

Мішеніна Т.М.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри української мови
Криворізького державного
педагогічного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Підготовка майбутніх фахівців економічних спеціальностей на теренах міжнародного освітнього дискурсу має апелювати до кореляції змісту навчання й соціального запиту (йдеться, насамперед, про розширення освітньої пропозиції на рівні мовно-економічної грамотності в умовах євроінтеграції).

Дидактичне оброблення економічної інформації, яка подається у процесі формування спеціальних курсів у рамках науково-предметної підготовки, має враховувати накопичені економічні знання окремої лінгвокультурологічної позиції (національна специфіка розуміння економічного знання, зумовлена історико-культурними й економіко-географічними

чинниками; сучасне світове розуміння економіки як надбання філософського осмислення цивілізацією). У такому ракурсі на рівні категорійного апарату постає питання про співвіднесеність національних і міжнародних трактувань економічних понять, процесів і явищ. Кодифікація фахової мови економіки має адекватно відтворювати системні взаємозв'язки між термінами, термінологічний економічний словник має апелювати до корпусної лінгвістики, яка дозволяє спостереження над термінами з позиції синхронії й діахронії.

Аксіологічний ресурс мовної освіти студентів економічних спеціальностей розуміємо в аспекті ціннісних орієнтацій світового економічного дискурсу: розроблення моделі підготовки фахівця економічного напрямку; реалізація моделі підготовки фахівця економічного напрямку як організація навчально-пізнавальної діяльності, моделювання академічного дискурсу з урахуванням когнітивних дескрипторів термінологічного апарату; формування економічної компетентності фахівців на основі коректного застосування словникового економічного ресурсу; формування рефлексивного складника (розуміння економічного поняття, процесу чи явища як цінності економічного розвитку – ціннісні орієнтації фаху, сенс фаху та мотиви віднайдення нових рішень під час розроблення власних проєктів). Аксіологія мовної освіти майбутніх економістів також розуміється як апеляція до фахових знань у процесі ускладнення навчальної діяльності, формування мовної особистості економіста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовна освіта фахівців економічного профілю розглядалася в контексті економічної й економіко-географічної безперервної освіти (М. Вачевський, О. Коберник, В. Вихрущ, В. Маслов, О. Топузов), управління освітою (М. Дробноход, В. Паламарчук, В. Луговий), формування термінологічної і мовної компетенцій фахівців (Л. Мацько, Л. Науменко, О. Пометун, О. Савченко, А. Шимків). Питання розроблення аксіологічних параметрів мовної освіти студентів економічних спеціальностей не знайшло послідовного висвітлення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Мовна освіта майбутніх економістів має передбачати не лише оволодіння термінологічним апаратом, а й вироблення умінь навчально-пошукового й науково-дослідницького пошуку шляхом оброблення дефініцій на рівні параметризації мови економіки, а також з урахуванням терміносистеми суміжних галузей. Йдеться про лексикографічну грамотність, знання тезаурусу економічних наук задля його використання в академічному дискурсі, під час розроблення індивідуальних проєктів, подальший фаховий поступ, який передбачає розуміння і продукування міжкультурної комунікації відповідного фахового

спрямування. Важливим є окреслення історико-культурного компонента семантичної структури спеціальних термінів, оскільки міжнародний дискурс економічної сфери апелює до національно позначених фононих складників дефініцій.

Аксіологію мовної освіти слід розуміти, насамперед, у контексті філософії пізнання економічної галузі через категорійно-поняттєвий апарат, який враховує історико-культурні кореляції, іншими словами, економічний термін має у своїй семантико-семантичній структурі фонівий складник, який моделює світоглядний релятив господарської діяльності представників лінгвокультури (історично складений когнітивний концепт економічної парадигми). Ціннісний апелятив мовної освіти майбутніх економістів полягає також в усвідомленні того, що розв'язання фахових завдань в умовах безперервної економічної освіти, розроблення проєктів буде ефективним за умови врахування глобалізаційних економічних процесів (цьому сприятиме аналіз корпусних пропозицій, денотативних і конотативних презентацій термінів спеціальних (економічних) словників, а також між-національного економічного дискурсу.

Мета статті – охарактеризувати аксіологічні параметри мовної освіти студентів економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Сучасний освітній дискурс майбутніх економістів є інтегрованим за своїм змістом, оскільки оволодіння фахом передбачає не лише засвоєння базових понять, що стосуються економічного фаху, але й усвідомлення того, що на сучасному етапі економічні терміни виконують функцію міжгалузевих, використовуються в суміжних політичній, культурологічній сферах. Економічна термінологія апелює до соціології, права, математики, психології й історії, відтворюючи результати пізнання в мовній системі.

З іншого боку, сучасна економічна термінологія відтворює рівень сучасного уявлення людства на економічні процеси, які розглядаються в тісному взаємозв'язку з такими дисциплінами, як мікро- / макроекономіка, політична економія, маркетинг, менеджмент, банківська справа, бухгалтерський облік.

Аксіологічні дескриптори мовної освіти студентів економічних спеціальностей стосуються вироблення культури мови економічної сфери, розвитку операційної сфери (професійне мислення, розроблення професійних технологій, моделювання фахової діяльності на основі категорійного апарату економічного когнітивного простору).

Ціннісна орієнтація полягає також у тому, що фахівець економічного профілю в умовах динамічного ринку праці має усвідомлювати не лише необхідність безперервної економічної освіти й самоосвіти шляхом актуалізації таких якостей, як академічна мобільність, здатність до самостійного

фахового самовдосконалення тощо, але й подальший фаховий поступ, який є результатом рефлексії накопичених людством понять про сферу економіки. Рефлексія економічного категорійного апарату уможливить надалі застосування творчого підходу до розв'язання професійних завдань. Дидактичний супровід у процесі навчання майбутніх економістів має передбачати такі завдання, які максимально відтворюють майбутню діяльність, відповідно, зміст спеціальних знань забезпечують, у тому числі, уміння оперувати термінами задля коректного відтворення економічного процесу чи явища. Такі завдання мають також орієнтуватися як на національний економічний контекст, так і врахування всесвітньої економічної цивілізації, що висуває відповідні вимоги до вимірювання освітніх результатів на рівні національних і міжнародних стандартів.

Розглянемо академічний дискурс у процесі підготовки студентів економічних спеціальностей на прикладі аналізу базового категорійного апарату. Перед виконанням завдання студенти ознайомлюються з поняттям термінологічної норми, яка кодифікує екземпліфікацію (чинну галузеву – економічну – номінацію), словникову статтю (уявлення людства на сучасному етапі про зміст економічних понять, явищ, процесу), окреслює їх системні зв'язки (синонімічні, антонімічні й гіпонімічні взаємозв'язки; дублетність) на рівні точності продукованого економічного дискурсу.

Шляхом застосування корпусу лінгвістики студенти здійснюють процедуру філіації базових понять *економіка, народне господарство, людина як суб'єкт економічної діяльності, економічний ресурс* (аналіз національних словників, бі- і полімовних економічних словників). Майбутні економісти визначають напрями параметризації галузевої мови економічної галузі.

Студентам пропонується укласти мінісловник термінів, які репрезентують сучасне уявлення людства про *економіку* як ведення народного господарства країни, як основу життя людини й суспільства, як форму використання природної речовини для її перетворення на життєві блага [2, с. 75; 4, с. 162–163]. Студенти порівнюють дефініції на різних освітніх ланках, моделюють сучасну економічну картину через співвідношення відповідних дефініцій (*економіка (ринок, де відбувається розподіл матеріальних благ / обмін матеріальними благами) / економічна діяльність (детермінація природним і соціальним середовищем; природне середовище України (природні ресурси, клімат, кількість населення, житло, одяг, народні промисли й сучасна промисловість, природні ресурси, ґрунт, водна система); соціальне середовище України (економіко-правові відносини у процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання технологій виробництва, поділу й кооперації праці))*).

Студенти готують й узагальнюють інформацію, яка стосується кооперації праці в Україні, простежують зміни економічних кооперацій вітчизняної економіки з позиції діакронії: традиційні ремесла – індустрія (у складі СРСР, періоду незалежності (сучасні економічні новації, промислові кооперації; модернізація вітчизняної промисловості)). Також вони здійснюють порівняння дефініцій в інших національних словниках щодо людини як визначального ресурсу господарської діяльності.

Аксіологія розуміння специфіки й унікальності, історико-культурної детермінації економіки окремої держави розкривається на прикладі такого авторського проекту, як *«Ґрунти й економіка України. Земельний кодекс»* (рекомендовано подати не лише характеристику ґрунтів (спеціальні словники природничих наук), але і подати хімічний склад чорноземів, промоделювати сучасний і перспективний агрономічні напрями з перерахуванням визначальних сортів промислових рослин із наведенням термінологічних відповідників українською, іноземною мовами і латиною); аксіологічний дескриптор полягає також у підкресленні розуміння на рівні світогляду понять *земля, ґрунт* у світоглядній картині представників української лінгвокультури як визначальних у досягненні добробуту, символічних на рівні сакралізації, традиційності розвитку України як від початку аграрної держави. Студентам пропонується відтворити історичний дискурс на рівні аналітичного огляду розуміння *землі* як економічного ресурсу в українській економіці (у тому числі з урахуванням історико-культурних відомостей і відомостей, які відтворюють уявлення українців про *землю* у письменстві; законодавчих (історичних) актах). Сучасне розуміння ринку праці подається на рівні фахової комунікації, що відтворює сучасне розуміння вітчизняної аграрної економіки. У такий спосіб фаховий дискурс сучасного економіста є полікультурним, водночас таким, який ураховує ціннісні орієнтації окремої держави. Лінгвокультурологічний коментар дозволяє більш детально розкрити історичне тло становлення вітчизняної економічної термінології; етнокультурний контекст виокремлює образно-світоглядний складник, пов'язаний з об'єктом економічної діяльності.

Держава встановлює закони і правила господарської діяльності, пов'язаної з економікою земельного господарювання, відповідно, майбутні економісти готують аналітичну довідку про економіко-правові відносини на рівні держава / недержавні організації, товариства, політичні партії / суб'єкт земельного господарювання.

З огляду на глобалізацію світової економіки у процесі роботи над проектом майбутнім фахівцям економічного напрямку підготовки пропонується подати авторський економічний коментар щодо розв'язання глобальних аграрних проблем як

екологічної небезпеки [1, с. 24–27] (вимищення ґрунту як результат промислової діяльності, нерационального використання земель із непослідовним дотриманням правил землезбереження в контексті поняття національної безпеки).

Робота над такими проєктами дає змогу досягнути закономірності економічних відносин, спрямувати вектор вітчизняної економіки з урахуванням історико-культурних традицій, регіональних умов і відповідних потреб суспільства. *Мовно-економічна освіта майбутніх економістів* у такий спосіб набуває характеру економічного виховання, уможливорює оволодіння господарчим мисленням, подальше успішне впровадження економічних реформ з урахуванням історико-культурних традицій.

Захист проєктів передбачає послуговування фаховою мовою економіки (академічний, науково-прикладний, інформаційний, професійно-практичний рівні репрезентації результатів творчо-навчального пошуку за заданою темою) за параметрами абстрактності, специфіку мовних засобів на позначення економічних понять, мовну компетенцію учасників дискурсу. Особлива увага звертається на підтримання фахового рівня, досягнення порозуміння у сфері мови економіки в умовах глобалізації економічних процесів (поглиблення інтернаціоналізації капіталу; міжнародна міграція робочої сили; формування глобальної інфраструктури). Міжнаціональна комунікація у сфері економіки передбачає врахування культурологічного складника у структурно-семантичній структурі економічного терміна (використання тієї чи тієї мовленнєвої форми з низки можливих, що детермінується безпосередньо культурою, тобто необхідно так вибудувати фаховий дискурс економіки, щоб максимально були враховані екстралінгвістичні чинники – позамовна реальність, що безпосередньо впливала на формування світоглядної позиції нації стосовно розглядуваної дефініції (є образом у свідомості представників лінгвокультури)).

На подальших етапах проєкти поглиблюються шляхом проведення досліджень прикладного характеру, вивчення моделей економічних процесів (у рамках проєктування – економіка аграрних

відносин у змістовому блоці «Математичні методи і моделі в економіці»).

Висновки. Мовна освіта студентів економічних спеціальностей розуміється як аксіологічна мовно-філософська детермінанта, що уможливорює формування усіх рівнів мовної особистості на рівні дефініційних відповідників, а також з урахуванням культурно-історичного й суспільно-історичного чинників. Семантика дискурсу сфери економіки в умовах глобалізації має передбачати образно-культурний складник дефініцій, що дозволить досягнення конструктивного дискурсу у сфері економіки в умовах глобалізаційних процесів. Мовна освіта майбутніх економістів має розумітися як мовне виховання, що передбачає толерантність під час продукування текстів економічного напрямку, врахування автохтонності (історико-культурної специфіки) економічного феномена своєї країни.

Перспективою подальших розвідок є розгляд навчально-фахової діяльності майбутніх економістів із позиції філософії мовного відтворення економічної реальності (аналіз міжкультурних кореляцій у сфері світової економіки).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дробноход М.І., Вольвач Ф.В., Іващенко С.Г. Концептуальні основи екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою : монографія. Київ, 2000. 75 с.
2. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Скотний В.Г. Основи економічних знань. Підручник 10-11 клас. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 536 с.
3. Науменко Л. Сучасний англomовний бізнес-дискурс в комунікативно-прагматичному та концептуальному висвітленні : монографія. Київ : Логос, 2008. 360 с.
4. Кулішов В.В. Система розвитку економічної освіти в національній школі. *Психологічний альманах* : зб. наук. праць РІПО. 2011. № 11. С. 162–169.
5. Кулішов В.В. Традиційно-інноваційні методи щодо вивчення економічних дисциплін. *Молодь і ринок*. 2010. № 11. С. 163–165.
6. Шимків А. Англо-український тлумачний словник економічної лексики. Київ : Києво-Могилянська академія, 2004. 429 с.